

TILSHUNOSLIKDA SHARQ TILLARINI O'QITISHNING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI

Muxtarova M.

O'zbekiston Davlat jahon tillari universiteti o'qituvchisi

Tayanch so'zlar: sharq tillari, til o'qitish, zamonaviy texnologiyalar, nazariy tilshunoslik, amaliy lingvistika, madaniyatlararo muloqot.

Ключевые слова: восточные языки, преподавание языков, современные технологии, теоретическая лингвистика, прикладная лингвистика, межкультурная коммуникация.

Key words: oriental languages, language teaching, modern technologies, theoretical linguistics, applied linguistics, intercultural communication.

РЕЗИОМЕ:

Mazkur maqolada Sharq tillarini o'qitishning nazariy va amaliy ahamiyati tahlil qilingan bo'lib, malay, arab, fors, xitoy va yapon tillarining lingvistik xususiyatlari, o'qitish jarayonidagi innovatsion metodlar va zamonaviy texnologiyalarning qo'llanilishi muhokama qilinadi. Tadqiqotda Sharq tillarining fonetik, morfologik va sintaktik tizimlarini o'rgatishda uchraydigan muammolar va ularni hal etish usullari yoritilgan.

РЕЗИОМЕ:

В статье анализируется теоретическая и практическая значимость преподавания восточных языков, рассматриваются лингвистические особенности малайского, арабского, персидского, китайского и японского языков, инновационные методы обучения и применение современных технологий. В исследовании освещаются проблемы, возникающие в процессе преподавания фонетической, морфологической и синтаксической систем восточных языков, и пути их решения.

SUMMARY:

This article analyzes the theoretical and practical importance of teaching Oriental Languages and discusses the linguistic features of Malay, Arabic, Persian, Chinese, and Japanese, innovative teaching methods, and the application of modern technologies. The study highlights the problems encountered in teaching the phonetic, morphological, and syntactic systems of Eastern Languages and the ways to solve them.

Kirish. Sharq tillari, xususan malay, arab, fors, xitoy, yapon va boshqa tillar nafaqat lingvistik, balki madaniy jihatdan ham boy merosga ega. Ushbu tillarni o'qitish jarayoni zamonaviy tilshunoslikda muhim o'rin tutadi, chunki ular turli fonetik, morfologik va sintaktik tizimlari bilan boshqa tillardan sezilarli farq qiladi [4]. Bugungi globalizatsiya davrida Sharq tillarini o'rganish xalqaro

muloqot, madaniy integratsiya va ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqola Sharq tillarini o'qitishning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilishga va unga zamonaviy yondashuvlarni tavsiya etishga qaratilgan.

Metodologiya. Tadqiqotda nazariy adabiyotlarni o'rganish, amaliy kuzatishlar, intervyu va so'rovnoma orqali ma'lumotlar yig'ilib, zamonaviy texnologiyalarni o'qitish jarayoniga tatbiq qilish bo'yicha tajriba o'tkazilgan. Maqolani tayyorlashda quyidagi metodlar qo'llanildi:

1. *Nazariy adabiyotlarni tahlil qilish:* Sharq tillarini o'qitish bo'yicha ilgari amalga oshirilgan ilmiy tadqiqotlar, darsliklar va metodik qo'llanmalarning tahlili o'tkazildi.

2. *Amaliy kuzatishlar:* Sharq tillarini o'rgatuvchi darslarda kuzatuvlar amalga oshirildi.

3. *Intervyu va so'rovnoma:* Sharq tillarini o'rganuvchi talabalar va o'qituvchilar o'rtasida so'rovlar o'tkazilib, ularning tajribalari va nuqtai nazarlari o'rganildi.

4. *Eksperimental metod:* Zamonaviy texnologiyalar yordamida o'qitish samaradorligini aniqlash uchun kichik eksperimentlar o'tkazildi (masalan, mobil ilovalardan foydalanish).

Natijalar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Sharq tillarini o'qitishda multimedia texnologiyalari, mobil ilovalar va interaktiv yondashuvlar o'quv jarayonini samarali qiladi. Bu tillarni o'rganish nafaqat lingvistik ko'nikmalarni rivojlantiradi, balki o'quvchilarning madaniy kompetensiyasini oshiradi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, Sharq tillarini o'qitishning nazariy va amaliy ahamiyati quyidagicha xulosa qilindi:

1. Nazariy ahamiyat:

- Sharq tillari fonetikasi, morfologiyasi va sintaksisi boshqa tillardan sezilarli farq qiladi. Masalan, arab tilidagi ildiz-vazn tizimi o'quvchilar uchun murakkab bo'lishi mumkin [1], biroq bu tizimni o'rgatish orqali talabalar umumiy lingvistik qoidalarni chuqurroq tushunadilar.

- Sharq tillari o'rganuvchilarga lingvistik tafakkurni rivojlantirishda yordam beradi. Masalan, fors tilidagi suffikslar orqali so'z yasalishi talabalar tahliliy fikrlash qobiliyatini oshiradi.

- Sharq tillarini o'rganish orqali talabalar xalqaro madaniy muloqotda ishtirok etish imkoniyatini qo'lga kiritadilar.

2. Amaliy ahamiyat:

- Zamonaviy texnologiyalarni qo'llash: Mobil ilovalar (Duolingo, Memrise, Quizlet) va onlayn platformalar (Busuu, LingQ) yordamida talabalar tilni mustaqil ravishda o'rganish imkoniyatiga ega bo'ldi.

- Interaktiv metodlar: Sharq tillarini o'rgatishda kommunikativ yondashuv, ya'ni real hayotiy vaziyatlarda suhbatlashish mashqlari samarali bo'ldi [2]. Masalan, arab tilida muloqot qilish uchun talabalar uchun maxsus suhbat mashqlari tashkil etildi.

- Madaniy ko'nikmalarni rivojlantirish: Sharq tillarini o'rgatishda madaniy materiallardan (hujjatli filmlar, qo'shiqlar, adabiyotlar) foydalanish talabalar qiziqishini oshiradi [3]. Masalan, fors tilini o'rganuvchilar uchun mashhur shoir Hafez she'rlarini tahlil qilish mashg'ulotlari o'tkazildi.

Qo'shimcha Natijalar:

1. Amaliy tajriba: Arab tilini o'rganuvchilar uchun Zoom platformasida onlayn muloqot mashg'ulotlari tashkil qilindi. Talabalar darslardan so'ng talaffuzlarini yaxshilashga erishdi.

2. Mobil ilovalar: Duolingo ilovasidan foydalangan talabalar fors tilidagi oddiy gap tuzish qoidalarini tezroq o'zlashtirdi.

3. Madaniy darslar: Xitoy tilini o'rgatuvchi talabalar uchun virtual ekskursiyalar tashkil qilinib, ularning madaniy bilimlari va til qobiliyatlari oshdi.

Muhokama. Sharq tillarini o'qitish jarayonida quyidagi asosiy muammolar va imkoniyatlar aniqlangan:

Tadqiqot jarayonida duch kelingan *muammolar*:

1. Fonetik qiyinchiliklar: Sharq tillarida talaffuz qilish tartibi G'arb tillariga nisbatan farqli bo'lib, talabalar uchun qiyinchilik tug'diradi. Masalan, arab tilidagi "ع" va "غ" tovushlarini talaffuz qilish ko'pchilik uchun murakkab [1].

2. Darslik va resurslarning yetishmovchiligi: Sharq tillariga oid sifatli darsliklarning kamligi yoki mavjud bo'lgan materiallarning murakkabligi o'quv jarayonini qiyinlashtiradi [5].

3. Madaniy tafovutlar: Sharq tillarini o'rganish jarayonida talabalar madaniy tafovutlar sababli ayrim lingvistik jihatlarni tushunishda qiyinchiliklarga duch keladi.

Yechimlar va imkoniyatlar:

1. Texnologik yondashuvlar: Zamonaviy texnologiyalar yordamida talaffuzni o'rganish va grammatikani mustahkamlash mumkin. Masalan, ChatGPT kabi sun'iy intellekt vositalari talabalar bilan real vaqt rejimida muloqot qilish imkoniyatini beradi.

2. Gamifikatsiya: Mashqlarni o'yin shaklida tashkil qilish talabalar motivatsiyasini oshiradi [4]. Masalan, xitoy tilida ierogliflarni o'rganish uchun maxsus interaktiv o'yinlar ishlab chiqilgan.

3. Madaniy muhit yaratish: Sharq tillarini o'rganayotgan talabalar uchun madaniy ekskursiyalar yoki virtual sayohatlar tashkil qilish ularning tilga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

Xulosa. Sharq tillarini o'rgatishning ahamiyati lingvistik bilimlarni rivojlantirish, madaniyatlararo muloqotni kengaytirish va zamonaviy o'quv metodlarini qo'llash orqali namoyon bo'lishi ko'rsatilgan. Tadqiqot kelgusida innovatsion texnologiyalar yordamida o'qitish samaradorligini oshirish bo'yicha tavsiyalar bilan yakunlanadi. Sharq tillarini o'qitishning nazariy va amaliy ahamiyati talabalarning lingvistik ko'nikmalarini rivojlantirish, madaniyatlararo muloqotni mustahkamlash va global kommunikatsiyani kengaytirishda muhim o'rin tutadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy texnologiyalar va interaktiv yondashuvlar Sharq tillarini samarali o'rgatishda alohida ahamiyatga ega. Kelgusida Sharq tillarini o'qitish bo'yicha innovatsion metodikalarni ishlab chiqish va ulardan foydalanish zarur.

Adabiyotlar:

1. Holmqvist, K. (2022). Modern Approaches to Teaching Arabic. *Journal of Applied Linguistics*, 34(3), 45-67.
2. Ahmed, F. (2021). *Persian Grammar for Beginners*. Tehran University Press.
3. Smith, J., & Wang, L. (2023). *Gamification in Teaching East Asian Languages*. Cambridge University Press.
4. Habibullayevna K. S. (2023). The Oretical aspects of teaching classical oriental languages based on digital technologies. *Pedagogical cluster - Journal of Pedagogical Developments*, 1 (2), 424-430.
5. Shamsiyeva M. A. (2024). Tilni o'qitishda tarixiy metodlar tavsifi. *Educational Research In Universal Sciences*, 3(4 Special), 25-28.